

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Siria: apogeul unei crize de peste 16 luni, care a accelerat transformarea unui jucător geostrategic *regional* într-un pivot geopolitic *foarte fragil și extrem de instabil*

Dr. Florin DIACONU,
CS II (CR II), DFE a IDR,
Conf. univ. dr., Facultatea de Științe Politice, UB

În acest text folosim termenii de *jucător geostrategic* și de *pivot geostrategic* în sensul propus, cu destui ani în urmă, de către Zbigniew Brzezinski, într-o lucrare deja clasică, tradusă și în limba română. Brzezinski afirma că „jucători geostrategici activi sunt acele state care au capacitatea și voința națională de a-și exercita puterea sau influența dincolo de propriile granițe”. El preciza că este interesat în special de acei actori ai scenei internaționale al căror comportament de jucător geostrategic *global*, exercitat „în vederea schimbării actualei situații geopolitice”, este unul care „afectează interesele Americii”. Brzezinski mai atrăgea atenția și asupra faptului că jucătorii geostrategici sunt state „mânate de motivații complexe și profund înrădăcinate”, precum și că, în unele ocazii, actorii scenei internaționale care au destule resurse de putere pentru a putea acționa ca jucători geostrategici activi „caută să obțină dominația regională sau poziție mondială”. În contrast cu această categorie a jucătorilor geostrategici, care pot proiecta *cu succes* segmente ale puterii proprii dincolo de granițele naționale, remodelând astfel, conform intereselor proprii, distribuția sau balanța¹ de putere la nivel regional sau chiar global, pivoții geopolitici

¹ Pentru faptul că termenul *balanță de putere* poate să însemne *nu doar* echilibru relativ al (respective distribuție relative egală a) puterii, ci pur și simplu *orice* manieră în care este distribuită puterea în sistemul internațional, vezi Graham EVANS, Jeffrey NEWNHAM, *Dicționar de relații internaționale englez-român*, Editura Universal Dalsi, București, 2001, pp. 51-52 (vezi în special sensul al treilea din cele nouă listate de către cei doi autori, în conformitate cu viziunea extreme de nuanțată a lui Martin Wight asupra chestiunilor legate de balance of power)

„sunt acele state a căror importanță decurge nu din puterea sau din motivația lor, ci mai degrabă din așezarea lor sensibilă și din consecințele situației lor potențial vulnerabile pentru comportamentul jucătorilor geostrategici”². Altfel spus, jucătorii geostrategici activi își pot proiecta puterea în special în zonele unde se află pivoți geopolitici incapabili (din motive foarte diverse) să se comporte ca jucători, iar pivoții pot fi priviți ca fiind, în principal, un teren de joc pe care jucătorii geostrategici activi își manifestă din plin voința și capacitățile, adesea intrând în conflict unii cu alții (ceea ce este dificil de evitat atunci când doi sau mai mulți jucători geostrategici doresc, *concomitent*, să-și extindă influența asupra teritoriului unui pivot geopolitic oarecare.

Ceea ce ne interesează în mod special în textul de față este evoluția statutului geopolitic și geostrategic al Siriei de la începutul revoltelor populare împotriva regimului condus de către președintele Bashar al-Assad. *Trendul general pe care l-am surprins este acela al pierderii (tot mai accelerate și mai evidente) de către Siria a statutului de important jucător geostrategic activ de importanță regională, pierdere corelată cu hipertrofierea (sau măcar accentuarea) rapidă a trăsăturilor compatibile cu statutul de simplu pivot geopolitic, tot mai fragil și tot mai instabil.*

Tema evoluțiilor din Siria și a atitudinii comunității internaționale (și mai ales a marilor puteri regionale și globale) față de ceea ce întreprind autoritățile de la Damasc, dar și opoziția anti-Assad ni se pare cu atât mai interesantă cu cât și *instituțiile statului român – inclusiv Ministerul Afacerilor Externe – acordă, în special în ultimele luni, o atenție crescândă evoluțiilor din respectiva zonă a Orientului Mijlociu.* La 3 august a.c., de exemplu, un comunicat al Ministerului Afacerilor Externe (actualizat la 4 august) preciza următoarele: „Având în vedere că situația din Siria a cunoscut o deteriorare profundă și accelerată în ultimele zile, atât în capitală cât și în alte regiuni ale țării (îndeosebi Alep), Ministerul Afacerilor Externe recomandă cetățenilor români care se mai află în această țară să o părăsească cât mai curând posibil prin mijloacele de transport încă operaționale. Momentan, cele mai

---

² Pentru conceptele de jucător geostrategic activ și de pivot geopolitic vezi Zbigniew BRZEZINSKI, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 53

violente lupte de la declanșarea revoltelor au loc în Alep, acolo unde forțele regimului folosesc inclusiv armament greu și mijloace de aviație. Forțele înarmate ale opoziției sunt concentrate în zone aglomerate și dens populate, de unde are loc un exod masiv al populației. Temerile comunității internaționale sunt legate de posibilitatea declanșării unor violențe extreme, de amploare mai mare decât cele care au avut loc la Homs și Hama”³. Încă din martie a.c, MAE a participat la reuniuni de lucru ale unui *grup de lucru inter-ministerial* privind situația din Siria. Cu ocazia primei astfel de reuniuni, Ministerul român al Afacerilor Externe preciza: „Ministrul afacerilor externe ... a participat astăzi, 6 martie 2012, la prima reuniune a grupului de lucru inter-ministerial privind situația din Siria. În cadrul reuniunii, reprezentanții MAE au realizat o scurtă informare asupra situației din Siria și au prezentat măsurile întreprinse până în prezent pentru sprijinirea cetățenilor români din această țară. Astfel de reuniuni vor fi organizate periodic, cu scopul de a asigura o coordonare inter-ministerială adecvată și o informare unitară cu privire la acțiunile întreprinse pe linie consulară, precum și pentru identificarea celor mai bune modalități de sprijin a cetățenilor români din Siria... Reamintim că la nivelul MAE a fost creată o celulă de criză, coordonată de directorul politic al MAE. Activitatea celulei de criză constă în gestionarea aspectelor care decurg din evoluția situației politice și de securitate din Siria, inclusiv în ceea ce privește situația cetățenilor români, coordonarea mecanismului de consultare inter-instituțională, precum și cu partenerii externi”⁴. De-a lungul ultimelor luni, numeroși cetățeni români aflați în Siria au fost repatriați (cel mai recent eveniment de acest tip fiind repatrierea unui grup de 30 de persoane, la 26-27 iulie a.c.⁵).

Pentru un număr important de decenii, *Siria a beneficiat de (și și-a menținut și consolidat) statutul de jucător geostrategic activ; e drept, nicidecum unul cu relevanță globală / mondială, dar în mod cert unul cu evidentă relevanță (sau de importanță) regională*. Există câteva explicații pentru un astfel de statut. În primul rând, din punct

³ MAE, „Siria: Părășiți imediat zona sau țara!”, text în format electronic accesat la adresa de Internet <http://www.mae.ro/node/7955>

⁴ „Prima reuniune a grupului de lucru inter-ministerial privind situația din Siria”, Comunicat de presă al MAE, 06.03.2012, text în format electronic la adresa de Internet <http://www.mae.ro/node/12430>

⁵ „Aspecte legate de repatrierea cetățenilor români din Siria”, Comunicat de presă al MAE, publicat la 26.07.2012, la adresa de Internet <http://www.mae.ro/node/14748>

de vedere al mărimii teritoriului, ca și al mărimii populației, Siria este pe o poziție *semnificativ* mai bună decât alți actori statali din zonă. Spre a permite o mai bună înțelegere a acestei chestiuni, este suficient, credem, să reamintim aici că suprafața totală a Siriei este de peste 185.000 kilometri pătrați, respectiv de peste 18 ori mai mare decât a Libanului (10.400 km. pătrați), sau de peste două ori mai mare decât aceea a Iordaniei (89.210 km. pătrați), sau de aproximativ nouă ori mai mare decât a Israelului (21.060 km. pătrați)⁶. La fel de relevante sunt datele referitoare la mărimea populației: conform datelor făcute publice de către Agenția Centrală de Informații a SUA (CIA), Siria are o populație totală de peste 22,5 milioane locuitori, respectiv de peste cinci ori mai mare decât a Libanului (4,14 milioane locuitori), de peste 3,5 ori ori mai mare decât a Iordaniei (6,5 milioane locuitori), de trei ori mai mare decât a Israelului (7,59 milioane locuitori) și de reprezentând cam două treimi din cea a Irakului (a cărui populație totală era estimată de către CIA ca fiind, în iulie 2012, de 31,12 milioane locuitori)⁷.

Siria are și o considerabilă componentă *militară* a puterii sale naționale, ceea ce i-a ajutat, decenii în șir, pe liderii de la Damasc să mențină țara în postura *de jucător geostrategic activ la nivel regional*. Conform unor estimări *relativ* recente ale Institutului Internațional pentru Studii Strategice de la Londra, efectivele militare ale Siriei sunt considerabile: peste 307.000 militari activi, susținuți, în caz de nevoie, de 354.000 rezerviști. Forțele terestre sunt grupate în trei corpuri de armată cu 10 divizii (dintre care șapte blindate), la care se adaugă încă o divizie, cea a Gărzii Republicane, 13 regimente ale forțelor speciale, patru brigăzi independente ale infanteriei și alte mari unități. Armata siriană are în dotare în jur de 4.600 de tancuri, practic toate de producție sovietică, în jur de 4.000 de vehicule blindate mai ușoare, de diverse tipuri, 3.150 de piese de artilerie, inclusiv în jur de 430 de tunuri autopropulsate de calibru mare (122 și 152 mm). Forțele navale au două fregate și în jur de 20 de bastimente mai ușoare, iar forțele aeriene dispun de 632 de aeronave de luptă, dintre care câteva sute sunt avioane de producție sovietică încă relativ moderne, de tip *MiG-23*, *MiG-25* și

⁶ Pentru cifrele legate de mărimea suprafețelor vezi, de exemplu, André GAMBLIN (coordonator), *Economia lumii 2004*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2004, pp. 153, 160, 174, 223

⁷ Pentru cifrele referitoare al populație, vezi *CIA World Factbook*, text în format electronic, accesibil la adresa de Internet <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>

MiG-29 . Armata siriană mai dispune și de câteva zeci de rachete balistice de tip Scud⁸, cu raza de acțiune de acțiune de 80 până la 280 de kilometri, capabile să transporte la țintă încărcături de luptă cu greutatea de până la 1.000 de kilograme⁹.

Statutul de jucător geostrategic important în plan regional al Siriei are puternice rădăcini în diverse segmente ale istoriei zonei; iar istoria zonei este temeii – sau cel puțin pretext – pentru o anumită viziune asupra componentei aspiraționale a interesului național, așa cum se vede el de la Damasc. În secolele VII-VIII, Siria a fost unul din cele mai mari și mai puternice state ale Orientului Mijlociu. Ulterior, Siria a fost o provincie importantă în cadrul mai multor state care au dominat, succesiv, Orientul Mijlociu. Din secolul al XVI-lea devine parte componentă a Imperiului Otoman. După sfârșitul Primului Război Mondial, atunci când Imperiul Otoman s-a prăbușit, Siria a devenit teritoriu sub mandat francez. Francezii au fost cei care, din rațiuni politico-strategice, au decupat din teritoriul nou constituitului stat sirian Libanul; și tot francezii sunt cei care au cedat Turciei, în anii 1930, regiunile Iskanderun (Alexandretta) și Antiochia, în nord-vestul Siriei¹⁰. În aceste condiții, unul din elementele *perene* ale politicii externe a Damascului a fost, decenii în șir, *preocuparea de a redobândi, într-o formă sau alta, controlul asupra regiunilor pe care segmente importante ale elitelor politice siriene le consideră a fi doar teritorii temporar pierdute.* Dintr-o astfel de perspectivă, e mai lesne de înțeles de ce Siria s-a amestecat, decenii la rând, în viața politică din Liban, ca și de ce în repetate ocazii relațiile cu Turcia (alt jucător geostrategic regional important) au fost tensionate. La fel, e relativ lesne de înțeles de ce un stat care visează la refacerea vechilor granițe din perioada medievală n-a fost interesat, multă vreme, nici de recunoașterea Israelului, dar nici de recunoașterea forțelor politice palestiniene (pentru că întreaga Palestină ex-britanică, respectiv teritoriul actualului Israel, ca și regiunile aflate acum sub controlul Autorității Naționale Palestiniene, adică Cisiordania și Fâșia Gaza, au făcut, acum mai bine de 1.000 de ani, parte din ceea ce am putea numi „Siria Mare”). În legătură cu

⁸ Pentru aceste date privind puterea militară a Siriei vezi International Institute for Strategic Studies (IISS), *The Military Balance 2005-2006*, Routledge, London, 2005, pp. 209-211

⁹ Pentru aceste caracteristici ale rachetelor de tip Scud vezi *Krigs Maskiner. Et komplett Våpenleksikon*, Forum Vorlag, Oslo / Aerospace Publishing, London, f.a., vol. 1, p. 74

¹⁰ Pentru aceste elemente din istoria Siriei vezi Patrick BROGAN, *World conflicts. Why and where they are happening*, Bloomsbury, London, 1989, pp. 328-329

aceste probleme, doi importanți geopoliticieni francezi contemporani afirmă, de exemplu, că „marea problemă geopolitică a Siriei în cadrul lumii arabe rămâne aceea a Libanului, în care nici o formațiune politică siriană nu a acceptat separarea din inițiativa Franței”. Așa se face că „Siria, în discursul său, nu și-a ascuns niciodată voința de a restabili drepturile sale istorice asupra Libanului”, preferând din rațiuni practice soluția de a instaura și menține în Liban, pentru mai multe decenii, „un protectorat de facto”¹¹. Aceiași doi autori francezi afirmă, referindu-se la atitudinea tradițională a Damascului față de Israel și față de problema palestiniană: „În ceea ce privește Israelul și problema palestiniană – care compromite echilibrul sirian ca și pe cel libanez –, politica siriană se bazează pe două date: în primul rând, recuperarea Podișului Golan, ocupat din 1967 de către israelieni; apoi, frânarea creării unui stat palestinian”. Și aceasta pentru că, „în ochii sirienilor – afirmă în continuare cei doi geopoliticieni francezi din care cităm aici – Palestina este o creație a Londrei, care a smuls o parte a teritoriului din Siria Mare pentru a-l încredința mișcărilor sioniste”¹². Apetitul Damascului pentru a redobânda controlul asupra Libanului s-a manifestat, în forță, în mai multe ocazii. Așa de exemplu, în 1976, la doar trei ani după ce armatele siriene și egiptene fuseseră din nou înfrânte de forțele armate ale Israelului, Damascul a ordonat invadarea Libanului. La 1 iunie 1976, în jur de 10.000 de militari sirieni, susținuți de 250 de tancuri și de avioane de luptă, intrau în Liban, iar din 6 iunie trupele siriene începeau să avanseze în direcția Beirutului. Ulterior, numărul militarilor sirieni din Liban crește până la aproximativ 40.000 și ei ocupă cea mai mare parte a țării, „cu excepția sudului și a unui colțișor creștin”¹³.

În legătură cu *atitudinea marilor puteri* (fie acestea cu relevanță regională sau cu relevanță la nivel global) față de Siria, preferăm să o comentăm în *cheie teoretică predominant realistă*, adică într-o manieră care concentrează atenția asupra *intereselor definite în termeni de putere*¹⁴. Potrivit unei asemenea armături teoretice /

¹¹ Aymeric CHAUPRADE, François THUAL, *Dicționar de geopolitică: State, concepte, autori*, Editura Corint, București, 2003, pp. 298-299

¹² Aymeric CHAUPRADE, François THUAL, *op. cit.*, p. 299

¹³ Jean-Louis DUFOUR, *Crizele internaționale: De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, Editura Corint, București, 2002, pp. 132-133

¹⁴ Pentru o asemenea abordare vezi Hans J. MORGENTHAU, *Politica între națiuni: Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007

paradigmatică, interesele unei mari puteri față de un alt actor al scenei internaționale (actor care dispune de o putere națională mai mică) pot fi următoarele: a. încercarea de a atrage actorul respectiv în sfera de interese a marii puteri în cauză; b. încercarea marii puteri de a împiedica alunecarea puterii mai mici în sfera de influență a altei mari puteri; c. încercarea marii puteri de a folosi potențialul de putere al puterii mai mici pentru a stabili (sau pentru a destabiliza) echilibrul de putere în zona / regiunea în care se află puterea mai mică; d. încercarea de a utiliza potențialul de putere al puterii mai mici pentru a îndeplini alte scopuri cu relevanță geostrategică importante la nivel regional sau trans-regional; e. încercarea marii puteri de a împiedica situația în care evoluțiile politice de pe teritoriul puterii mai mici să afecteze grav stabilitatea și predictibilitatea regiunii în care se află actorul mai mic; f. Încercarea marii puteri de a bloca manifestarea intereselor altor mari puteri în regiunea sau pe teritoriul actorului mai mic al scenei internaționale. Fără a avea în vreun fel pretenția completitudinii (și aceasta mai ales fiindcă prezentul *policy brief* se concentrează aproape exclusiv asupra unor *număr limitat* de evenimente și declarații din vara lui 2012), precizăm că, direct sau indirect, atitudinea și acțiunile marilor puteri globale sau regionale față de Siria se înscriu pe o traiectorie dominată de unul (sau mai multe) din cele șase mari tipuri de interese politico-militare majore rezumate mai sus.

Aducem aici aminte și faptul că *primele mișcări importante contra regimului Assad au avut loc încă din primăvara lui 2011*, atunci când, în martie (într-un context general influențat masiv de ceea ce astăzi numim „primăvara arabă”), mari proteste pro-democratice au izbucnit în orașul Deraa (din sudul țării), după ce forțele de ordine au arestat și torturat un grup de adolescenți ce pictaseră grafitti-uri conținând „sloganuri revoluționare” pe zidurile școlii lor. Forțele guvernamentale au deschis apoi focul asupra participanților la un marș de solidaritate cu adolescenții arestați, ucigând patru persoane. O zi mai târziu, trupele siriene au tras și asupra participanților la înmormântarea celor patru victime la care am făcut deja trimitere; încă o persoană a fost ucisă cu acel prilej și, imediat după aceea, protestele s-au extins în toată țara, având ca solicitare centrală tot mai evidentă „înlăturarea lui Assad”. Regimul de la Damasc a răspuns inițial cu un amestec de „concesii minore și forță”, dar treptat opțiunea guvernamentală pentru măsuri dure împotriva protestatarilor s-a accentuat.

ONU a reușit să negocieze un armistițiu în aprilie, dar atât forțele guvernamentale cât și cele ale diverselor grupări de opoziție l-au încălcat¹⁵, conflictul escaladând de atunci în mod practic imposibil de controlat. Manifestațiile efective au fost precedate – ceea ce de asemenea merită amintit – de o puternică activitate anti-regim întreprinsă pe Internet. Conform informațiilor furnizate de presă, încă de la sfârșitul lui februarie 2011, o pagină special creată pe Facebook chema la organizarea de „manifestații pașnice în toate orașele siriene, în Canada, în Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Germania și Australia”, cu scopul de a cataliza înlăturarea de la putere a președintelui Bashar al-Assad. În doar câteva zile, pagina „strânsese peste 30.000 de suporteri”, relata *HotNews*¹⁶ la 28 februarie 2011.

Spre sfârșitul lui iulie a.c., s-a ajuns, în urma escaladării rapide a conflictului dintre regimul Assad și grupările de opoziție, în situația în care la Damasc s-au desfășurat lupte foarte grele între trupele loiale regimului Bashar al-Assad și forțele de opoziție. Armata siriană a folosit inclusiv blindate grele și rachete împotriva opozanților, relata *CNN*¹⁷. Aceste lupte dure au năruit definitiv, afirmă comentatori din presa internațională, mitul invincibilității regimului Assad și s-au desfășurat în condițiile în care, cu câteva zile înainte, un atentat cu bombă a ucis mai mulți înalți demnitari ai regimului de la Damasc, printre care și ministrul Apărării, ca și pe consilierul președintelui Assad pe probleme de securitate, precum și pe cumnatul lui Bashar al-Assad. Conform rapoartelor de presă, în jurul datei de 20-23 iulie, forțele de opoziție reușiseră să preia controlul asupra granițelor Siriei cu Turcia și Irakul. Succesele militare notabile rebelilor sirieni au fost confirmate și de către o înaltă oficialitate militară irakiană din provincia Anbar, relata *CNN* spre sfârșitul lui iulie 2012.

Tot în iulie a.c., *Federația Rusă* – stat care, din rațiuni geostrategice, a funcționat multă vreme ca un *protector de facto* al regimului lui Bashar al-Assad, după

¹⁵ „Syria: Guide to the conflict”, text *BBC* în șapte segmente ilustrate, în format electronic, ce poate fi accesat la adresa de Internet <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-17344858>

¹⁶ A.N., „Un apel lansat pe Facebook cheamă la demonstrații împotriva președintelui sirian Bashar al-Assad”, știre *HotNews* publicată la 28 februarie 2011, la adresa de Internet www.hotnews.ro

¹⁷ „Syrian forces, rebels battle in Damascus as world remains divided on sanctions”, material publicat de *CNN* la 20 iulie 2012, la adresa de Internet www.cnn.com

ce-l sprijinise și pe acela al lui Hafez al-Assad¹⁸ – dădea deja semne clare că ia în calcul schimbări politice majore și rapide în Siria. Alexandr Orlov, ambasadorul Rusiei la Paris, declara, într-un interviu acordat jurnaliștilor de la *Radio France Internationale (RFI)*, că pentru președintele sirian „va fi dificil să rămână” la putere „după tot ce s-a întâmplat”. Orlov a afirmat și că „Assad și-a numit un reprezentant pentru a conduce negocierile cu opoziția” în privința unei tranziții „către un regim mai democratic”. Diplomatul rus estima că numirea unui asemenea reprezentant de către președintele sirian înseamnă, practic, faptul că acesta „a acceptat să plece”, cu condiția ca o astfel de plecare să aibă loc „de o manieră civilizată”¹⁹. La puțină vreme după aceste declarații, autoritățile siriene dezmințeau însă faptul că Assad s-ar pregăti să abandoneze puterea, relatează agenția de presă rusă *RIA Novosti*. Merită subliniat aici și faptul că Moscova a dat încă de la sfârșitul primei părți a lui iulie a. c. semne clare, chiar dacă indirecte, că e pregătită să ia în calcul o răsturnare majoră în viața politică din Siria. Așa de exemplu, *RIA Novosti* publica, la 10 iulie a.c., un material care reproducea declarații tranșante făcute de adjunctul șefului Serviciului Federației Ruse pentru Cooperare Tehnico-Militară. Înaltul demnitar rus afirma că, „până când situația se stabilizează, nu vom mai livra nici un transport nou de arme” regimului de la Damasc²⁰. E lesne de imaginat că, în condițiile unor confruntări militare de relativ mare amploare și de intensitate notabilă și crescândă, regimul Assad nu poate supraviețui prea multă vreme fără sprijin tehnico-militar extern, cu atât mai mult cu cât știm deja că forțele de opoziție primesc din exterior cantități masive de arme (în special armament ușor²¹) și muniție.

Atitudinea Rusiei față de evoluțiile din Siria este una alcătuită din *elemente foarte diferite, adesea contradictorii* (sau măcar *aparent* contradictorii). Așa de

¹⁸ Pentru influența Moscovei în Siria, extrem de consistentă încă din anii 1961-1970, vezi și excelenta prezentare și analiză din Walter LAQUEUR, *The struggle for the Middle East: The Soviet Union and the Middle East 1958-70*, revised edition, Penguin Books, Baltimore, 1972, pp. 106-117; aceeași lucrare insistă și asupra importanței portului Latakia pentru flota sovietică militară care opera, în vremea Războiului Rece, în Mediterana – vezi *Ibidem*, pp. 180-181

¹⁹ „Revolta din Siria: Bashar al-Assad accepta sa plece, dar de o manieră civilizată – ambasadorul Rusiei în Franța”, știre *HotNews* difuzată la 20 iulie 2012, accesibilă la adresa de Internet www.hotnews.ro

²⁰ „Russia picks politics over Syria arms exports”, material *RIA Novosti*, publicat la 10 iulie 2012, la adresa de Internet

²¹ „Insight: Syria rebels get light arms, heavy weapons elusive”, știre *Reuters*, publicată pe 13 iulie 2012, la adresa de Internet www.reuters.com

exemplu, declarațiile deja citate ale ambasadorului Orlov, care *par* să indice faptul că Moscova l-a abandonat pe Bashar al-Assad, au fost făcute la doar o zi după ce reprezentantul *Rusiei* la ONU, împreună ce cel al *Chinei*, și-a folosit din nou dreptul de veto pentru a bloca o nouă tentativă a Națiunilor Unite de a exercita, prin adoptarea de noi sancțiuni, presiuni politice foarte serioase asupra regimului de la Damasc. Aceste presiuni sunt menite, comenta presa internațională, să determine cumva regimul lui Bashar al-Assad să înceteze masacrarea sistematică și intensă a populației civile. Atitudinea Rusiei și Chinei a iritat în mod vizibil marile cancelarii occidentale. Ambasadorul Marii Britanii la ONU afirma că efectul folosirii dreptului de veto de către Rusia și China pentru blocarea de noi sancțiuni contra Damascului este doar „protejarea unui regim brutal”. Diplomatul britanic a mai spus și că Rusia și China „au ales să țină la interesele lor naționale mai mult decât la viața multor milioane de sirieni”, relatează *Reuters*. Cu același prilej, Susan Rice, ambasadorul SUA la ONU, afirma că decizia Beijingului și Moscovei de a bloca sancționarea suplimentară a regimului Assad este „primejdioasă și merită deplânsă”.

În cazul *Statelor Unite ale Americii*, pare clar că decidenții politici de la Washington, D.C., sunt tot mai preocupați de ceea ce se întâmplă în Siria. Subliniem aici, între altele, o declarație foarte clară, făcută acum câteva luni, în Senat, de către John McCain, candidatul republican la precedentele alegeri prezidențiale din America. Acesta, relatează *CNN*, a afirmat, în termeni lipsiți de orice echivoc, că „sfârșitul regimului lui Assad ar reteza legătura logistică dintre Hezbollah și Iran, ar elimina o amenințare de lungă durată la adresa Israelului, ar impulsiona serios suveranitatea și independența Libanului și ar provoca o înfrângere în plan strategic a Iranului”, constituind astfel „un succes geopolitic de prim ordin” pentru SUA²². Merită subliniat aici și faptul că, de-a lungul ultimilor ani, atitudinea SUA față de evoluțiile din Siria a fost care a evoluat semnificativ, de la o anumită acceptare a regimului Assad (în 2010, atunci când înalte oficialități ale SUA mai nutreau încă „speranța” că se pot produce anumite progrese în rezolvarea situației interne) și până la declarații și măsuri tot mai

---

²² Kiron K. SKINNER, „Before taking on Syria, U.S. should heed lesson of the past”, material publicat de *CNN*, la adresa de Internet www.cnn.com/2012/07/19/opinion/skinner-syria/index ..., text consultat la data de 20 iulie 2012

dure împotriva regimului de la Damasc (această atitudine *foarte* tranșantă are ca moment de început o declarație a președintelui Obama, făcută la 8 aprilie 2011, în care acesta condamnă „violențele de zgustătoare comise împotriva unor protestatari pașnici” de către forțele de poliție și militare siriene)²³.

Un alt actor important al scenei internaționale, *Israelul*, a precizat, tot înspre sfârșitul lui iulie a.c., că ia în calcul chiar și posibilitatea unei intervenții militare în Siria. Declarația care face trimitere la o astfel de acțiune îi aparține lui Ehud Barak, ministru al Apărării. Acesta afirma, spre sfârșitul lui iulie 2012, că țara sa ar putea interveni militar pentru a împiedica orice ajungere a armelor chimice siriene în mâinile organizației Hezbollah din Liban²⁴, organizație care are strânse legături atât cu Iranul, cât și cu Siria. Referindu-ne la interesele strategice ale Israelului legate de situația din Siria, subliniem aici faptul că, tot la sfârșitul lui iulie 2011, premierul israelian B. Netanyahu a declarat că, *dacă* Siria se va confrunta cu o „prăbușire a regimului”, există posibilitatea ca segmente importante ale arsenalului militar sirian să rămână fără pază. La 22 iulie 2012, Netanyahu afirma: „cu siguranță nu dorim să fim expuși la eventuale atacuri întreprinse cu arme chimice care ar putea să ajungă în mâinile Hezbollah sau ale altor grupări teroriste”. Premierul israelian afirma și că perspectiva ca arme chimice siriene să ajungă în mâinile grupării Hezbollah constituie „o mare amenințare”²⁵.

Dacă discutăm problema intereselor în Siria ale marilor puteri *regionale*, este util să amintim aici și *Iranul*. Este cât se poate de clar că Damascul și Teheranul cooperează intens, în plan strategic, încă din 1979, anul în care a început revoluția islamică în Iran²⁶ (cooperarea mergând până la stabilirea și dezvoltarea unei alianțe intens asimetrice, în care Teheranul este puterea dominantă). Este, de asemenea, cât se

²³ „Timeline: U.S. policy shifts on Syria in Obama administration”, material *Reuters* publicat la sfârșitul lui iulie 2012, la adresa de Internet www.reuters.com

²⁴ „Syria government still in control of chemical weapons: Israel”, știre *Reuters*, 24 iulie 2012, la adresa de Internet <http://www.reuters.com/article/2012/07/24/us-syria-crisis-israel-idUSBRE86N0DT20120724>

²⁵ „Hezbollah may get chemical arms if Assad folds: Netanyahu”, material *Reuters*, publicat la 22 iulie 2012, la adresa de Internet www.reuters.com, text consultat la 24 iulie 2012

²⁶ Pentru prezentarea și analiza relației strategice între Teheran și Damasc, vezi, între altele, lucrarea Jubin M. GOODARZI, *Syria and Iran: diplomatic alliance and power politics in the Middle East*, Tauris Academic Studies, London, New York, 2006

poate de clar faptul că Teheranul, supus acum de comunitatea internațională (și mai ales de marile puteri *occidentale*) unor presiuni politico-militare și unor sancțiuni economice tot mai dure, încearcă *în mod sistematic* să lichideze *încercuirea geostrategică* în care se află. Acesta este motivul pentru care regimul iranian a încurajat, cel puțin la nivel discursiv, revolta de tip secesionist a unor comunități religioase din nordul Yemenului, precum și motivul pentru care Iranul susține atât mișcări de tipul Hezbollah, dar și regimul lui Bashar al-Assad. Amintim aici, între altele, că încă din aprilie 2011, opoziția siriană afirma, citată fiind de presa occidentală, că Teheranul ar fi trimis în jur de 10.000 de militari de elită pentru a susține regimul Assad. Aceleași surse ale opoziției siriene afirmau, încă din primăvara anului trecut, chiar că „Siria a devenit cea de-a 32-a provincie a Iranului”, precum și că trupele iraniene „ocupă în prezent Siria” și au devenit „conducătorul de facto” al întregii țări²⁷.

Uniunea Europeană, alt actor important al scenei internaționale, a intervenit deja, în mai multe ocazii, în conflict prin intermediul mai multor măsuri de natură politică și economică. Așa de exemplu, la 23 iulie 2012, miniștrii de externe ai țările membre ale UE au decis să înăsprescă semnificativ embargoul privitor la exportul de arme către Siria, ca și alte măsuri de sancțiune menite să exercite presiuni sporite asupra regimului Assad. Noile proceduri de embargou adoptate la 23 iulie și care au intrat în funcțiune începând cu data de 24 iulie prevăd în termeni clari obligația ca autoritățile țărilor ce fac parte din UE să inspecteze navele și aeronavele, dacă există suspiciunea că acestea transportă arme, bunuri cu folosință duală (respectiv bunuri ce pot fi utilizate și în scopuri civile, dar și în context militar) sau echipament ce ar putea fi folosite pentru reprimarea opozanților din Siria. Catherine Ashton, în calitatea ei de șef al politicii externe a UE, preciza în acest context că „speră” că astfel de măsuri „vor preveni” situațiile în care regimul Assad ar putea să ajungă în posesia unor mijloace suplimentare de represiune. UE a adoptat însă nu doar măsuri de înăsprire și eficientizare a embargoului privind transferul de arme către guvernul de la Damasc, și ci alte sancțiuni dure împotriva regimului Assad. Așa de exemplu, la reuniunea

---

²⁷ A.N., „Opoziția siriană: Iranul a trimis 10.000 de soldați de elită în Siria pentru a proteja regimul lui Bashar al-Assad”, material *HotNews*, publicat la 13 aprilie 2011, la adresa de Internet www.hotnews.ro

miniștrilor de externe ai țările UE la care ne-am referit mai sus s-a decis și interzicerea accesului aeronavelor aparținând liniilor aeriene naționale siriene pe aeroporturile de pe teritoriul UE. În plus, încă 26 de înalte oficialități siriene au fost adăugate unei liste de persoane care nu au dreptul să intre în țări ale UE și ale căror bunuri și conturi bancare au fost înghețate. Aceste 26 de oficialități se adaugă altor aproape 130 de persoane fizice și 49 de organizații din Siria, împotriva cărora UE luase măsuri similare în lunile anterioare²⁸

Indiferent de rezultatele pe termen scurt ale confruntărilor politice și militare din Siria, pare relativ clar că țara va traversa o perioadă de dificultăți politice extreme, catalizate de conflictul sângeros care a început, în contextul „Primăverii arabe”, încă din primele luni ale lui 2011. *CNN*, de exemplu, relatează, spre sfârșitul lui iulie a.c., că economia Siriei s-a contractat cu aproape 3,5 % în 2011, precum și că specialiștii estimează o nouă scădere economică, și mai pronunțată, apropiată de 6 %, pentru 2012. Dacă adunăm cele două cifre, rezultă o scădere a Produsului Intern Brut (PIB) cu aproximativ 10% în doar doi ani. Aceeași sursă estimează și că inflația a ajuns deja la 30%, că bancnote recent tipărite circulă la Damasc și Alep, că devalorizarea monedei naționale siriene în raport cu dolarul american și alte valute occidentale este tot mai consistentă, precum și că sancțiunile deja adoptate de către UE în încercarea de a determina regimul Assad să înceteze masacrarea opozanților slăbesc și mai mult puterea economică a Damascului. În astfel de condiții este posibil – de fapt, este chiar probabil – ca oricine va câștiga, pe termen scurt, competiția pentru putere în Siria să se confrunte cu nemulțumiri *foarte* serioase ale unei populații tot mai sărăcite. Cât de gravă este deja situația economică a Siriei știm, cu destulă claritate, din chiar evoluția capacității regimului de la Damasc de a achiziționa armament și muniție de pe piața internațională. Decizia Moscovei de a nu mai trimite noi transporturi cu arme către Siria este întemeiată, afirmă *RIA Novosti*, și pe faptul că Damascul n-a plătit decât aproximativ o jumătate din cele cinci miliarde pe regimul Bashar al-Assad îi datorează producătorilor de arme din Federația Rusă.

²⁸ Sebastian MOFFETT, Justyna PAWLAK, “CORRECTED (OFFICIAL)-UPDATE-Europe tightens arms embargo against Syria”, material *Reuters* publicat pe 23 iulie 2012, la adresa de Internet www.reuters.com, accesat la 25 iulie 2012

Merită, credem, să amintim aici și faptul că există și *posibilitatea* – subliniată și de înalte oficialități guvernamentale occidentale citate de către mari agenții de presă – ca, în Siria, conflictul intern început în primăvara lui 2011 și care a escaladat continuu să se prelungească foarte mult, poate chiar mai bine de un deceniu, obligând într-un fel sau altul marile puteri să intervină (termenul de comparație folosit de respectivele oficialități occidentale este situația din Liban din anii 1980). Anthony Skinner, șeful secțiunii pentru Orientul Mijlociu a firmei de consultanță Maplecroft cu sediul în Marea Britanie, afirmă că, în cazul Siriei, unul dintre scenariile posibile este „balcanizarea”, cu asumarea puterii de către „kurzi în nord, druzi în zona dealurilor sudice, alawiți în zona munților de pe coasta nord-vestică, precum și majoritatea sunnită în restul regiunilor”²⁹.

Ceea ce merită comentat *în mod special* este, credem, faptul că *jocurile de putere au împiedicat, cel puțin până acum, o reacție viguroasă și într-adevăr foarte eficientă a comunității internaționale în raport cu evoluțiile extrem de îngrijorătoare din Siria*. În timp ce unele state par încă să susțină – pe față sau mai discret – regimul Bashar al-Assad, iar altele vorbesc tot mai apăsător despre nevoia de schimbare, forțele guvernamentale din Siria continuă să ucidă civili. ONU estimează că pe puțin 10.000 de oameni au fost uciși în conflictul din Siria, începând cu martie 2011. Estimările grupărilor de opoziție care luptă împotriva regimului lui Assad sunt și mai sumbre, vorbind despre cel puțin 16.000 de victime, relatează *CNN*. În ultimele zile ale lui iulie 2012, intensitatea extremă a luptelor, ca și a măsurilor de represiune la care s-au dat forțele guvernamentale a dus la creșterea rapidă a numărului de persoane ucise, până la o cifră medie zilnică de aproximativ 250. Dacă o astfel de tendință se menține, am putea vorbi, înspre sfârșitul lui august a.c., despre alte aproximativ 10.000 de noi victime ale conflictului din Siria. Dimensiunile extreme ale dramei umanitare ce are loc acum în Siria sunt puse în evidență și de puhoaiile de refugiați care încearcă să fugă din țară. Doar într-o singură zi, la jumătatea penultimei săptămâni a lui iulie 2012, în jur de 20.000 de persoane s-au refugiat în Liban, a declarat o sursă din

---

²⁹ Peter APPS, Political risk correspondent, „Syria could see prolonged endgame, ensuing chaos”, știre *Reuters* publicată la 27 iulie 2012, la adresa www.reuters.com

serviciile de securitate libaneze citată de Reuters³⁰. O astfel de cifră indică o *criză umanitară de mari proporții* (20.000 de refugiați pe zi înseamnă, chiar dacă vorbim despre un ritm uzual ceva mai tasat al exodului, până la aproximativ 300-500.00 de refugiați pe lună). Dificultatea extremă a situației din Siria este pusă în evidență și de faptul că Kofi Annan, fost secretar general al ONU, a demisionat cu câteva zile în urmă din funcția de emisar al ONU și al Ligii Arabe în Siria, după cum anunța secretarul general ONU, Ban Ki-moon, citat de *AFP* și preluat de *Mediafax*. „Kofi Annan a informat Națiunile Unite și Liga Arabă despre intenția de a nu prelungi mandatul de mediator, care va expira pe 31 august 2012”, preciza ONU. Annan, subliniau agențiile de presă, a denunțat în mod lipsit de orice echivoc „militarizarea excesivă” a conflictului din Siria, precum și lipsa unei poziții unanime a Consiliului de Securitate și a comunității internaționale. „Militarizarea excesivă de pe teren și lipsa de unanimitate a Consiliului de Securitate au schimbat fundamental rolul meu”, a explicat Annan, autorul planului practic eșuat de încetare a ostilităților în Siria³¹.

Bibliografie:

1. BROGAN, Patrick, *World conflicts. Why and where they are happening*, Bloomsbury, London, 1989
2. BRZEZINSKI, Zbigniew, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
3. CHAUPRADE, Aymeric, François THUAL, *Dicționar de geopolitică: State, concepte, autori*, Editura Corint, București, 2003
4. *CIA World Factbook*, text în format electronic, accesibil la adresa de Internet <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>
5. DUFOUR, Jean-Louis, *Crizele internaționale: De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, Editura Corint, București, 2002
6. EVANS, Graham, Jeffrey NEWNHAM, *Dicționar de relații internaționale englez-*

³⁰ „UPDATE 2-20,000 Syrians cross into Lebanon after violence”, știre *Reuters*, 19 iulie 2012, la adresa www.reuters.com

³¹ „Kofi Annan demisionează din funcția de emisar internațional pentru Siria”, știre *Mediafax* difuzată joi, 2 august 2012, accesibilă la adresa de Internet <http://www.mediafax.ro/externe/kofi-annan-demisioneaza-din-functia-de-emisar-international-pentru-siria-9917234>

român, Editura Universal Dalsi, București, 2001

7. GAMBLIN, André (coordonator), *Economia lumii 2004*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2004

8. GOODARZI, Jubin M., *Syria and Iran: diplomatic alliance and power politics in the Middle East*, Tauris Academic Studies, London, New York, 2006

9. International Institute for Strategic Studies (IISS), *The Military Balance 2005-2006*, Routledge, London, 2005

10. *Krigs Maskiner. Et komplett Våpenleksikon*, Forum Vorlag, Oslo / Aerospace Publishing, London, f.a., vol. 1

11. LAQUEUR, Walter, *The struggle for the Middle East: The Soviet Union and the Middle East 1958-70*, revised edition, Penguin Books, Baltimore, 1972

12. Știri, opinii și comentarii accesate pe site-urile unor agenții de presă sau entități de presă cum ar fi (în ordine alfabetică): *BBC* (www.bbc.co.uk), *CNN* (www.cnn.com), *HotNews* (www.hotnews.ro), *Mediafax* (www.mediafax.ro), *Reuters* (www.reuters.com), *RIA Novosti*